

प्रेरणास्थान
श्री. सुरेशदादा जैन

Suresh Dada Scheme for
Educational & Entrepreneurial Development
सुरेशदादा शैक्षणिक व उद्योजक विकास योजना

मातोश्री श्रीमती प्रेमाबाई भिकमवंदजी जैन
उच्च शिक्षण शिष्यवृत्ती योजना

ज्ञानयज्ञ

आमचे ध्येय:

गुणवंत विद्यार्थ्यांमध्ये शैक्षणिक व उद्योजकीय कौशल्ये
विकसित करून त्यांना जागतिक स्तरावर सक्षम बनविणे.

स्वयंशिस्त म्हणजे
संतुलित वागणूक

एसडी-सीड
शिष्यवृत्ती-२०१८
जाहीर व
एसडी-सीड
अभ्यासिका सुरू
(पान ९ वर)

“विद्यार्थी नव्हे ‘आदर्श विद्यार्थी’ बना”

दृष्टिकोन व्यापक

आजचा विद्यार्थी खेळ, कला सर्वच क्षेत्रात अभ्यासाइतकीच प्रगती करताना दिसतोय. त्यामुळे आदर्श विद्यार्थी त्यालाच म्हणता येईल जो अभ्यासासोबत आपला छंद जोपासतो, कलेमध्ये प्राविण्य मिळवितो, मिळालेल्या ज्ञानाचा दैनंदिन जीवनात उपयोग करतो. सध्या विद्यार्थ्यांचा शिक्षणाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन व्यापक झाला आहे.

वेळेचं योग्य नियोजन करा

आयुष्यातला एक महत्त्वाचा टप्पा असणारी विद्यार्थीदशा ही मनुष्याचं उज्वल भविष्य साकारण्यासाठी कारणीभूत ठरते. एकदा हा टप्पा निघून गेला की, मूलभूत आणि व्यक्तिमत्व विकासासाठी क्वचितच वेळ मिळतो. त्यामुळे विद्यार्थीदशेतल्या प्रत्येकाने वेळेचा दुरुपयोग न करता, आपला सर्वांगीण विकास कसा होईल? याकडे लक्ष द्यायला हवं. ‘वेळेचं नियोजन’ हा एकच रामबाण उपाय आहे.

आचारविचार शुद्ध

आदर्श विद्यार्थी म्हणजे हुशार आणि प्रथम क्रमांक पटकावणारा विद्यार्थी असावा, असं नाही. आचारविचार शुद्ध आणि निष्पक्षपणे भूमिका मांडणारे विद्यार्थी ‘आदर्श विद्यार्थी’ होय. शिक्षकाचा आदर न करणं, नियमांचं उल्लंघन करणं, हुशार आणि अभ्यासू विद्यार्थ्यांना त्रास देणं असा बेशिस्तपणा करणाऱ्या विद्यार्थ्यांचं वागणं काही प्रमाणात दिसून येतं. अशा प्रकारची वागणूक विद्यार्थ्यांकडून अपेक्षित नाही. अभ्यासावर लक्ष केंद्रीत करून करिअर घडवण्यासाठी प्रत्येक विद्यार्थ्याने प्रयत्न करावेत. शाळा, कॉलेजांमध्ये आपली स्वतःची चांगली प्रतिमा निर्माण करणारा विद्यार्थी असावा.

वाचाल तर वाचाल

आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीमुळे विद्यार्थी शिक्षणाकडे दुर्लक्ष करत आहेत. ‘वाचाल तर वाचाल’ ही म्हण सध्याची पिढी विसरली आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये शिक्षणाची आवड निर्माण होण्यासाठी कॉलेज व्याख्यानमाला, प्रोत्साहन देणाऱ्या कार्यक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग नोंदवावा.

फोकस बदला

माझ्या मते, विद्यार्थ्यांनी कॉलेजमधील अभ्यास नेहमीच करिअरच्या दृष्टीने विचार करून करावा. अखेर विद्यार्थ्यांनी डोळ्यासमोर ध्येय ठेवून त्या दिशेने वाटचाल करायला हवी. तरच त्या विद्यार्थ्यांचा ‘आदर्श विद्यार्थी’ होईल आणि राष्ट्र घडणीत विद्यार्थ्यांचा हातभार लागेल.

जीवनमूल्यं अंगीकारावीत

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासाबरोबरच स्वावलंबन, श्रम, सेवा, सहकार्य आणि त्याग ही जीवनमूल्यं शिकायला हवीत. सर्वात महत्त्वाचं म्हणजे विद्यार्थ्यांनी त्यांची आवड जोपासावी. गुरुचं प्रत्येकाच्या आयुष्यात महत्त्व

अनन्यासाधारण असतं. त्यांनी सांगितलेल्या, शिकवलेल्या प्रत्येक गोष्टीचा उपयोग आयुष्यात पदोपदी होतो. त्यामुळे शिक्षकांच्या आज्ञेचं पालन करावं. अशा या ज्ञानाचा उपयोग देशाच्या हितासाठी करावा.

वास्तववादी व्हा

सध्या विद्यार्थ्यांचा शिक्षणाकडे बघण्याचा दृष्टिकोन हा बदलत चालला आहे. बऱ्याच विद्यार्थ्यांसाठी तो फक्त परीक्षांपुरता मर्यादित आहे. आपण जे शिकत आहोत त्याचा वापर परीक्षेव्यतिरिक्त, जीवनात कसा वापरता येईल याचादेखील विचार केला पाहिजे. या जगात वावरताना माणसाने अपडेट राहिलंच पाहिजे. वास्तववादी झालंच पाहिजे.

स्पर्धा परीक्षेची तयारी सखोल करा

स्पर्धा परीक्षांची पद्धती आता बदललेली आहे. कोणते प्रश्न तुमच्यासमोर येतील याची काहीच शाश्वती नाही, त्यासाठी तुमचा पाया मजबूत असावा लागतो. शाळा, महाविद्यालयात शिकलेले विसरून चालणार नाही. आपण खूप अभ्यास केला, त्यामुळे आता पुरे झाले असे आपल्याला वाटत असते. मात्र, अभ्यासाचा हा ‘टेम्पो’ आपल्याला टिकवून ठेवणे गरजेचे आहे. त्यासाठी एक वर्ष आणि तयारीसाठी किमान सहा-सात महिने लागतात. अशावेळी अभ्यासाचे हे सातत्य तुम्हाला टिकवून ठेवावेच लागते. स्पर्धा परीक्षेसाठी पुणे, मुंबई, दिल्लीची वाट धरणारे अनेक विद्यार्थी आहेत. मात्र, या शहरांमध्ये जाऊनच यश मिळते हा विद्यार्थ्यांचा समज चुकीचा आहे. आपल्या गावी राहूनही स्पर्धा परीक्षेची उत्तम तयारी करता येऊ शकते, फक्त त्यासाठी असलेले मूलभूत तत्त्वांचे पालन करा. मूलभूत तत्त्वांचे पालन तुम्हाला यश मिळवून देऊ शकतात.

खाहिशों से नहीं गिरते हैं फूल झोली में,

कर्म की शाख को हिलाना होगा।

कुछ नहीं होगा कोसने से अँधेरे को,

अपने हिस्से का दीया खुद ही जलाना होगा।।

— एन.जे. गार्दिया

गव्हर्निंग बोर्ड सदस्य, एसडी-सीड, जळगाव

या अंकात...	पृष्ठ क्र.
१. संपादकीय	२
२. स्वयंशिस्तीचे महत्त्व व फायदे	३
३. एसडी-सीड प्राईड मेळावा	४
४. विद्यार्थ्यांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम	५
५. कमी गुण मिळाल्यानंतरच्या संधी	६
६. गुरुंची शिकवण	७
७. लाभार्थ्यांचे मनोगत	८
८. शिष्यवृत्ती व अभ्यासिकेची घोषणा	९

ज्ञानयज्ञ संपादक मंडळ

श्री. राजेश यावलकर — ज्ञानयज्ञ प्रमुख संपादक, श्री. एन.जे. गार्दिया, श्री. महेश गोरडे, श्री. नीळकंठराव गायकवाड,
श्री. मिलींद कुलकर्णी, प्रा. एस.व्ही. सोमवंशी

स्वयंशिस्तीचे महत्त्व व फायदे

शिस्त म्हणजे काय?

शिस्त म्हणजे चांगली व संतुलित वागणूकीचा नियम. शिस्त म्हणजे स्वतःवर नियंत्रण ठेवणे ज्यामुळे आपण आपले ध्येय साध्य करू शकतो. आपणा सर्वांसाठी शिस्तबद्ध असणे आणि त्यासाठी नियमांचे पालन करणे अनिवार्य आहे. विशेषतः विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त असणे अत्यंत गरजेचे असते आणि स्वतःमध्ये शिस्त लावण्याचा हाच काळ त्यांच्यासाठी सर्वोत्कृष्ट असतो. शिस्तीमुळे ते आपल्या कृतींवर चांगल्या रितीने नियंत्रण ठेवू शकतात जेणेकरून अभ्यासामध्ये त्यांना अधिकाधिक प्रगती करता येते.

स्वयंशिस्त आणि शैक्षणिक संबंध

मानसशास्त्रांनी नुकत्याच केलेल्या संशोधनातून असे दर्शविले आहे की, शैक्षणिक यशासाठी स्वयंशिस्त फार महत्त्वाची आहे. संशोधनात त्यांना असेही आढळून आले की, शिस्त असलेल्या विद्यार्थ्यांची वागणूक इतर विद्यार्थ्यांपेक्षा वेगळी

असते. म्हणजे शाळा—कॉलेजमध्ये ते फार कमी वेळा गैरहजर असतात, जास्तीत जास्त वेळ अभ्यास करतात, टीव्ही पाहण्यात तसेच इतर सोशल मिडीयावर फार कमी वेळ घालवतात आणि शिस्तीचा अभाव किंवा कमी शिस्त असलेल्या मुलांच्या तुलनेत ते हुशार असतात. सर्वात मजेशीर आणि महत्त्वाची बाब या मानसशास्त्रांना आढळली ती म्हणजे प्रत्येक परिणामासाठी बौद्धिक पातळीपेक्षा विद्यार्थ्यांमध्ये स्वयंशिस्त असणे जास्त महत्त्वाचे आहे.

शिस्तीमुळे होणारे फायदे:

जीवनात अनेक फायदे प्राप्त करण्यासाठी शिस्तबद्ध राहणे हा एक मार्ग आहे. शिस्तीमुळे आपणांस खालील फायदे होतात:

• लक्ष केंद्रित

शिस्तबद्धतेमुळे आपल्या कामावर किंवा उद्दिष्टांवर लक्ष केंद्रित राहण्यास मदत होते. ध्येय साध्य करणे यावरच लक्ष असल्यामुळे आपण दैनंदिन जीवनातील कामे वेळच्या वेळी करतो. त्याचप्रमाणे मानसिक अस्वस्थता टाळण्यासाठी आपल्याला इच्छित ध्येयांवर लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक असते जे आपल्याला शिस्तीमुळे प्राप्त होते.

• इतरांकडून आदर

शिस्त इतरांप्रती आदर करण्यास मदत करते. शाळा—कॉलेजच्या ठिकाणी किंवा कामाच्या ठिकाणी आपल्या सहका—यांकडून आदर प्राप्त करण्यासाठी आपल्याला संघर्ष करावा लागतो. परंतु आदर मिळण्याचा सर्वात सोपा मार्ग म्हणजे आपण शिस्तबद्ध राहणे. कारण सभोवतालचे लोक अशा व्यक्तींचा नेहमीच आदर करतात.

• निरोगी

शिस्तबद्ध जीवनात नियमितपणे आहार घेणे, योग्य वेळी स्नान करणे, व्यायाम करणे, चालणे आणि झोपणे या आपल्या दैनंदिन क्रियांचा समावेश असतो. त्यामुळे व्यायाम आणि इतर नियमित सवयी आपल्या शरीराची व मनाची इतक्या चांगल्या प्रकारे सांगड घालतात ज्यामुळे आपण नेहमीच निरोगी राहतो. जर एखादी व्यक्ती जुन्या आजाराने त्रस्त असेल तर नियमितपणे औषधे घेण्याची शिस्त लावल्यास ती लवकरात लवकर बरी होण्यास मदत होते.

• सक्रिय

शिस्त ही जीवनाचा सकारात्मक दृष्टीकोन आहे ज्यामुळे आपल्याला अंतर्मनातून उत्साह आणि आत्मविश्वास प्राप्त होतो. आणि आपण नेहमीच प्रत्येक कामात सक्रिय असतो. तुम्ही शिस्त असलेल्या व्यक्तीकडे लक्ष दिले तर तुमच्या लक्षात येईल की तो इतरांपेक्षा नेहमीच सक्रिय असतो. शिस्तबद्ध सवयी म्हणजे अन्न, झोप आणि नियमितपणे व्यायाम केल्याने आपण संपूर्ण दिवसभर सक्रिय राहतो.

• स्व—नियंत्रण

स्वयंशिस्त असलेल्या व्यक्तींना स्वतःवर अधिक नियंत्रण असते. त्यांचे बोलणे, वागणे इतके काळजीपूर्वक असते की त्यामुळे ते कधीही वायफळ बोलून किंवा वागून कोणत्याही अडचणीत येत नाहीत. आणि त्यामुळे त्यांचे इतरांशी मैत्रीपूर्ण नाते तयार होते.

• उत्तम शिक्षण

चांगल्या शिक्षणासाठी शिक्षणात शिस्त असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. शिस्त शिकलो नाही तर शिक्षण अपूर्ण आहे. वर्गातील शिस्तीमुळे शिक्षक जे शिकवतात ते मुलांच्या चांगल्या प्रकारे लक्षात राहते आणि अभ्यासक्रम पूर्ण होण्यास त्याची मदत होते. म्हणून स्वयंशिस्त विद्यार्थ्यांना स्वस्थ राहण्यास मदत करते जी शारीरिक व मानसिक दोन्ही विकासासाठी चांगली आहे.

• तणावमुक्त

एखाद्याला स्पर्धात्मक परीक्षांमध्ये किंवा दैनंदिन कामकाजादरम्यान तणाव असतो. होणा—या परिणामांबद्दल ही अंतर्गत चिंता आणि अज्ञान भीती असते. परंतु शिस्तबद्ध राहण्यामुळे वेळेआधीच अभ्यास पूर्ण होतो आणि परीक्षेच्या दरम्यान कुठलाच तणाव राहत नाही. कामाच्या ठिकाणी देखील शिस्तीमुळे कामाचे व्यवस्थित नियोजन केल्याने काम वेळेत पूर्ण होते म्हणून ताण येत नाही. त्यामुळे शिस्त तणावापासून मुक्त राहण्यास मदत करते जेणेकरून आपला आत्मसन्मान वाढतो.

म्हणूनच शिस्त ही खराखेरच महत्त्वाची आहे आणि विद्यार्थ्यांच्या शालेय जीवनात ती एक फार मोठी भूमिका बजावते. कारण विद्यार्थ्यांनी जीवनाप्रती पाहिलेली ध्येयं जर शिस्तीचे पालन केले तर त्याची पूर्तता होण्यास मदत होते.

एसडी-सीड प्राईड (माजी लाभार्थी) मेळाव्याचे आयोजन

एसडी-सीड दशकपूर्तीचे औचित्य साधून प्रथमच एसडी-सीड प्राईड मेळाव्याचे दि. ३ जून २०१८ रोजी जळगाव येथे आयोजन करण्यात आले. सन २००८ पासूनच्या सर्व लाभार्थ्यांना एकत्र आणणे, व्यावसायिक करिअर यशस्वी होण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन करणे आणि त्यांना स्वयंपूर्ण बनविणे या उद्देशाने या मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. या मेळाव्यात उद्योगक्षेत्रातील तज्ज्ञ मान्यवरांनी उपस्थित राहून विद्यार्थ्यांमध्ये विविध उद्योजकीय कौशल्ये विकसित करण्यासाठी लागणारे महत्वाचे पैलू, करिअर विषयक प्रश्नांचे निराकरण करून पुढील करिअर, नोकरी किंवा रोजगाराच्या संधी व त्यासाठी आवश्यक कौशल्ये याबाबत मार्गदर्शन केले. त्याचबरोबर शिक्षण पूर्ण करून आपल्या आयुष्यात बिकट परिस्थितीशी संघर्ष करून यशवंत झालेल्या विद्यार्थ्यांनी आपले मनोगत व्यक्त करून इतर विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित केले.

याप्रसंगी मान्यवरांनी विद्यार्थ्यांना रोजगार निर्मितीवर सखोल मार्गदर्शन करताना दिलेल्या काही टिप्स:

- जिद्द, आत्मविश्वास, परिश्रमाने यशप्राप्ती
- कोणतेही काम करण्याची तयारी ठेवा
- क्षमता जाणून प्रयत्न केल्यास प्रगती शक्य
- कौशल्य आत्मसात केल्यास मोठ्या संधी

दीप प्रज्वलन

उपस्थित मान्यवर व माजी लाभार्थी

मान्यवरांचे स्वागत

मान्यवरांचे स्वागत

आभार प्रदर्शन

मान्यवर व सदस्य समुह फोटो

एसडी-सीडचा अधिकाधिक विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहचण्याचा मानस आहे. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी आवश्यक असलेल्या विविध कौशल्य विकास कार्यशाळांमधून विद्यार्थ्यांमधील सुप्त गुणांचा विकास होण्यासाठी जास्तीत जास्त लक्ष केंद्रित करून शिक्षणाचा दर्जा वाढविण्यासाठी आणि एक यशस्वी, संस्कारक्षम समाजनिर्मितीसाठी सर्वतोपरी प्रयत्न केले जात आहेत. त्याच अनुषंगाने मागील चार महिन्यात एसडी-सीडने १३ विविध विषयांवर एकूण २३ कार्यक्रम राबविले, ज्यात २२०० विद्यार्थ्यांनी प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला.

स्मृती आणि एकाग्रता विकास

ध्येय निश्चिती व संपादन

परीक्षेला सामोरे कसे जाल?

प्रेरणादायी व्याख्यान (यशस्वी व्यक्तींचे अनुभव)

MS-OFFICE APPLICATIONS

इंग्रजी संभाषण कौशल्य विकास

वैयक्तिक समुपदेशन

स्वयंशिस्त विकास

'स्मार्ट गर्ल'

वेळेचे नियोजन

मुलाखत कौशल्य

कमी गुण मिळाल्यानंतरच्या संधी

आपल्याकडे दहावी आणि बारावीच्या निकालाचा एवढा मोठा बागुलबुवा निर्माण केला जातो की जणू काही आयुष्याची अखेरची लढाईच. त्यामुळे मुलं आणि त्यांचे पालक वर्षभर एखाद्या घाण्याला जुंपून घेतल्यासारखं फक्त अभ्यासाचाच विचार करतात. त्यातही जर एखाद्या मुलाला अपेक्षित गुण मिळाले नाही किंवा तो विद्यार्थी नापास झाला तर संपलंच सगळं असा आभास निर्माण केला जातो.

पण खरंच एखाद्याला कमी गुण मिळाले किंवा एखादा विद्यार्थी, विद्यार्थिनी नापास झाले तर ते आयुष्याची लढाई नापास झालेत असं मानण्याचं कारण नाही. कितीतरी मोठ्या दिग्गज व्यक्ती शैक्षणिक लढाई जिंकू शकले नाही तरी त्यांच्या त्यांच्या क्षेत्रात ते निश्चितच यशस्वी झाले. तेव्हा ज्या विद्यार्थी मित्रांना दहावीत किंवा बारावीत कमी गुण मिळाले असतील, सीईटी किंवा नीटमध्ये कमी गुण मिळाले असतील त्यांनी निराश न होता, पुन्हा उमेदीनं पाऊल उचललं पाहिजे. स्वतःची आवड कशात आहे हे लक्षात घेऊन उपलब्ध असलेल्या अभ्यासक्रमांपैकी एखादा अभ्यासक्रम निवडून तुम्हालाही तुमचं करिअर घडवता येऊ शकतं. असे केल्याने विद्यार्थ्यांचे एक वर्ष आपोआप वाचणार आहे.

कमी गुण मिळाल्यानंतरच्या संधी

तांत्रिक शिक्षण

तांत्रिक शिक्षण अभ्यासक्रमात दहावीनंतर खूप मोठ्या क्षेत्रात संधी मिळू शकते. हे तांत्रिक शिक्षण अप्रेंटिसशिप सर्टिफिकेट, आयटीआय आणि डिप्लोमा अशा तीन प्रकारात घेता येते.

अप्रेंटिसशिप सर्टिफिकेट: हे घेऊन मुंबई पोर्ट ट्रस्ट, माझगाव डॉक, कारखाने अशा अनेक आस्थापनांमध्ये नोकरीच्या संधी उपलब्ध असतात. आयटीआय, तांत्रिक प्रशिक्षण संस्था यात हे सर्टिफिकेट कोर्सेस उपलब्ध असतात. यात सहा महिने ते चार वर्ष अशा कालावधीचे कोर्सेस उपलब्ध असतात. अधिक माहितीसाठी तुम्ही <http://www.apprenticeship.gov.in> या वेबसाईटला भेट देऊ शकता.

आयटीआयचे विविध अभ्यासक्रम: आयटीआयची कॉलेजेस महाराष्ट्रभर पसरलेली आहेत. यामध्ये एक, दोन आणि तीन वर्ष अशा कालावधीमधील विविध प्रकारचे कोर्सेस उपलब्ध असतात. अधिक माहितीसाठी तुम्ही <http://www.dvet.gov.in> या वेबसाईटला भेट देऊ शकता.

ह्या कोर्सेसमुळे उपलब्ध नोकरी/व्यवसाय

आयटीआयनंतर शासकीय आस्थापनांमध्ये जसं की रेल्वे, कारखाने, वर्कशॉप्स इथे वर्षभर खूप मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध होतात. मात्र, बऱ्याचदा आम्हाला त्याची माहितीच नसल्याचं दिसून येतं. त्यामुळे हजारांनी जागा आणि नोकरीच्या संधी विद्यार्थी घेऊ शकत नसल्याचं दिसून येते. अनेक खासगी कंपन्या, कारखाने यांच्यामध्येसुद्धा आयटीआय झालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी अनेक संधी असतात. याव्यतिरिक्त वायरमन, हेअर-स्किन केअर (ब्युटीशियन) असे स्वयंरोजगारसुद्धा या कोर्सेसमधून मुलांना उपलब्ध होऊ शकतात, ज्यांना आज बाजारात प्रचंड मागणी आहे.

डिप्लोमा

संगणक, मोबाइल रिपेअरिंग:

दहावीनंतर डिप्लोमा केला तर अभियांत्रिकीस प्रवेश मिळणे सोपे जाते. प्रवेश परीक्षा द्यावी लागत नाही आणि एक वर्षही कमी होते. डिप्लोमानंतर नोकरीच्या संधीसुद्धा उपलब्ध होतात. शासकीय तंत्रनिकेतन संस्थेत आणि इतर अनेक खासगी संस्थांमध्ये संगणक, मोबाइल रिपेअरिंग असे

कोर्सेस उपलब्ध असतात. याव्यतिरिक्त इतर अनेक संस्था संगणक क्षेत्रातील इतर काही कोर्सेस शिकवतात. यामध्ये हार्डवेअर, टॅली, वेबसाइट डिझाइन असे कोर्सेस उपलब्ध आहेत. हे केल्यानंतरही नोकरी आणि स्वयंरोजगाराच्या चांगल्या संधी उपलब्ध होतात.

स्टेनो: शासकीय आणि खासगी कंपन्यांना लिपिकपदाची गरज मोठ्या प्रमाणात असते. विशेषतः शासकीय नोकरीच्या संधी वर्षभर उपलब्ध होत असतात. काही ठिकाणी दहावीनंतर स्टेनोपदासाठी अर्ज करता येतो. यासाठी एखाद्या चांगल्या संस्थेतून

मराठी व इंग्रजी टायपिंगचा शासनमान्यताप्राप्त प्रमाणपत्र कोर्स करून घ्यावा. मराठी ३० शब्द प्रति मिनिट आणि इंग्रजी ४० शब्द प्रति मिनिट असा वेग त्यासाठी हवा असतो. तसेच शासनमान्य एमएस-सीआयटी हा संगणकविषयक छोटासा कोर्सही विद्यार्थ्यांनी जरूर करून घ्यावा.

हॉटेलिंग:

दहावीनंतर हॉटेल व्यवस्थापनातील बेकरी, फूड प्रिझर्व्हेटिव यासारखे लहान कोर्सेस करून नोकरीच्या संधी उपलब्ध होतात. मुंबईत आयएचएममध्ये तसेच इतर अनेक खासगी संस्थांमध्येसुद्धा हे कोर्सेस उपलब्ध असतात. मुलींसाठी होम सायन्स हा एक उत्तम पर्याय आहे. होम सायन्सनंतर तुम्हाला हॉटेल मॅनेजमेंटमध्ये करिअर करता येते. अनेक व्यवसाय प्रशिक्षण संस्थांमध्ये हा कोर्स उपलब्ध असतो.

परदेशी भाषा:

दहावीनंतर परदेशी भाषांचे अभ्यासक्रम उपलब्ध असतात. पारंपरिक अभ्यास करताना हे कोर्सेस करता येतात. यानंतर भाषांतरकार म्हणून एक चांगलं करिअर तयार होवू शकतं.

तेव्हा मित्रांनो, स्वतःवर विश्वास ठेवा आणि कमी गुण मिळाले वा नापास झालो म्हणून हताश न होता पुन्हा एकदा नव्या जोमाने अभ्यासाला सुरुवात करा. यश तुमचंच आहे.

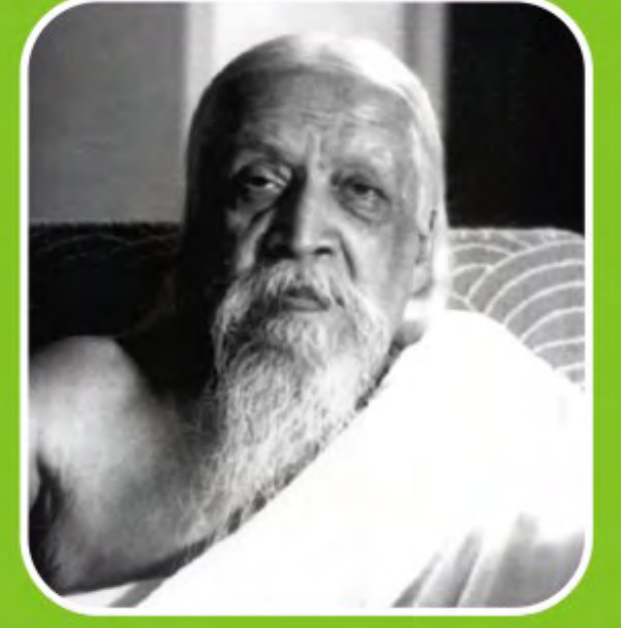
श्री अरविंद घोष (१८७२-१९५०)

परिचय

श्री अरविंद हे बौद्धिक होते, त्यांनी मानव आणि सामाजिक विकासाचे प्रखरतेने विश्लेषण केले होते. आदर्शवादाचे ते एक उत्तम नमुना होते. त्यांचे जीवनविषयक तत्त्वज्ञान उपनिषदच्या वेदांतिक तत्त्वज्ञानावर आधारित होते.

आपल्या देशात अशा प्रकारच्या शिक्षणाची गरज आहे जे भारतीय संस्कृतीशी जोडले गेले पाहिजे. फक्त भूतकाळावर विश्वास न ठेवता भारताच्या विकासासाठी, भविष्यातील गरजांसाठी शिक्षणाचा लाभ झाला पाहिजे, याची त्यांनी काळजी घेतली होती.

शिक्षणाबद्दलची त्यांची संकल्पना ही केवळ 'माहिती मिळविणे' नव्हे तर 'विविध प्रकारची माहिती मिळविणे' अशी होती. मानवी मन सशक्त करणे हे त्यांचे मुख्य उद्दिष्ट होते.

गरज

शैक्षणिक ध्येय

त्यांनी असे प्रतिपादन केले की, आपल्या वास्तविक जीवनाची गरज लक्षात घेवून त्यानुसार आपण शिक्षण घेतले पाहिजे. किंवा दुस-या शब्दात सांगायचे तर शिक्षणाने गतिशील नागरिक निर्माण व्हावेत जेणेकरून ते आधुनिक जीवनाच्या सर्व गरजा पूर्ण करू शकतील.

शिक्षणाचे त्यांचे दुसरे महत्त्वाचे ध्येय म्हणजे आपल्या सर्व भावनांना प्रशिक्षण देणे, जसे बोलणे, ऐकणे, स्पर्श करणे, वास घेणे, चव घेणे, इत्यादी. कारण त्यांच्या मते या सर्व भावनांचा विकास झाला तरच आपल्यामध्ये ज्ञानशक्ती प्राप्त होते.

त्यांचा शिक्षणाचा तिसरा उद्देश म्हणजे मुलांचे मानसिक विकास साध्य करणे. याचा अर्थ म्हणजे सर्व मानसिक क्षमतांचा विकास करणे, जसे- स्मरणशक्ती, विचार, तर्कशक्ती, कल्पकता आणि भेदभाव इत्यादी शिक्षण मुलांना पूर्णपणे आणि सुसंवादीपणे विकसित करणे आवश्यक आहे. शिक्षणाचा आणखी एक महत्त्वाचा उद्देश म्हणजे नैतिकतेचा विकास. त्यांनी असे भाष्य केले आहे की, केवळ मानसिक विकास हा मानवी प्रक्रियेस हानिकारक ठरू शकतो आणि हे टाळण्यासाठी मानवाचा नैतिक आणि भावनिक विकास होणे देखील आवश्यक आहे.

उपाय

अभ्यासक्रमामध्ये घडामोडी

विद्यार्थ्यांचा प्रत्येक विषय नाविन्यपूर्ण करण्याची त्यांची इच्छा होती, ज्याद्वारे त्यांच्यामधील मानवी विकास होण्यास मदत होईल. म्हणून अभ्यासक्रमासाठी त्यांनी खालील तत्त्वे मांडली:

- मुलांशी मैत्रीपूर्ण व मनोरंजक अभ्यासक्रम असावा.
- मानसिक आणि आध्यात्मिक विकासाला प्रोत्साहन मिळावे अशा विषयांचा समावेश व्हावा.
- संपूर्ण जगाचे ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी मुले प्रेरित व्हावीत.
- मुले जिज्ञासू, सर्जनशील आणि रचनात्मक बनण्यास मदत व्हावी.

शिक्षक-विद्यार्थी नातेसंबंध

- प्रत्येक मुलामध्ये जन्मतःच सुप्त ज्ञान असते.
- शिक्षकांची भूमिका सांगणे आहे, लादणे नाही.
- त्यांनी मुलांना ज्ञान देणे नव्हे तर ते कसे मिळवणे हे शिकवण्याची गरज आहे.

शाळा

एक अशी जागा आहे जी मुलाला शिकण्याच्या पद्धती शिकवते, त्याच्या स्वतःच्या वेगाने त्याच्या क्षमता साध्य करण्यास मदत करते आणि त्याला स्वतःला शोधण्यासाठी वेळ देते.

एकात्मिक योगा

हा श्री अरविंद यांच्या तत्त्वज्ञानाचा महत्त्वाचा भाग आहे. योगा हे मूलभूत पातळीवर शारीरिक आत्म-ध्यान आणि बाहेरील सामाजिक कृतीची व्यवस्था यांचे एकत्रीकरण करते. यामुळे मुलांचा सर्वांगीण विकास होण्यास मदत होते.

तात्पर्य

सध्याच्या आंतरराष्ट्रीय समस्यांच्या तीव्रतेमुळे, बहुसंख्य प्रशिक्षकांसाठी जागतिकीकरणाची भव्य कल्पना आता कमी चिंताजनक बनली आहे.

तत्त्वज्ञानाच्या आधारे त्यांनी प्रत्यक्षात एका अखंड गोष्टीमध्ये पाश्चात्य वैज्ञानिक बुद्धीवाद आणि पूर्व विकास तत्वांचा समेट केला आहे. राजकीय विज्ञान, शिक्षण, समाजशास्त्र, मानसशास्त्र आणि तत्त्वज्ञान ह्या आंतरशास्त्रीय विषयांची शैक्षणिक व्याप्ती करणे यामध्ये त्यांना रस होता. मानवी विकासाच्या भावी कल्पना आणि जागतिक भविष्यकालीन विचार हा त्यांच्या आध्यात्मिक दर्शन, सामाजिक सिद्धांत, राजकीय विचारधारा आणि शैक्षणिक विचार यांचा पाया होता.

- * सर्व पात्र विद्यार्थ्यांना 21व्या शतकातील भारताच्या विकासात सहभागी होण्याची संधी प्राप्त करून देणे.
- * विद्यार्थी, पालक व शिक्षकांमध्ये शिक्षणाचे महत्त्व आणि परिणामाबद्दल प्रबोधन करणे.
- * सर्व पात्र विद्यार्थ्यांना त्यांचे शैक्षणिक व उद्योजकीय ध्येय गाठण्यासाठी आर्थिक मदत करणे.
- * विद्यार्थी, पालक व शिक्षकांना सक्षम बनविण्यासाठी नवनवीन उपक्रम विकसित करून ते अंमलात आणणे.
- * सर्व उपक्रमांना स्वयंपूर्ण बनवणे, ज्यायोगे जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना त्याचा लाभ मिळेल.

लाभार्थ्यांचे एसडी-सीडबद्दलचे मत...

श्रेयस अशोक चंदनकर, जळगाव – B.Tech. – Mechanical Engg (Fourth Year)

एसडी-सीड मागील दहा वर्षांपासून सातत्याने गरजू आणि गुणवंत विद्यार्थ्यांना मदत करित आहेत आणि याचे खरे श्रेय जाते ते आदरणीय सुरेशदादा जैन यांनाच. त्यांच्याच या उदात्त कल्पनेतून या शिष्यवृत्तीचा उगम झाला आणि माझ्यासारख्या अनेक तळागाळातील विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेण्याची प्रेरणा मिळाली. घरची परिस्थिती सर्वसाधारण असूनही माझ्या स्वप्नांना भरारी घ्यायला बळ मिळाले.

मी मागील सहा वर्षांपासून या शिष्यवृत्तीचा लाभ घेत आहे. यापुढे मी जेव्हा आर्थिकदृष्ट्या सक्षम होईल तेव्हा एसडी-सीडला माझ्या परीने शक्य तेवढी मदत करेल आणि या महान कार्यात माझाही हातभार लावेल.

लिना किशोर तायडे, जळगाव – B.Design – Fashion Design (Second Year)

मागील दोन वर्षांपासून मला एसडी-सीड शिष्यवृत्ती मिळत आहे. घरची परिस्थिती बेताची असल्यामुळे ही शिष्यवृत्ती माझ्यासाठी खूप मोठा आधार ठरली. त्याच्या पाठबळावरच मी आज फॅशन डिझाईनच्या दुसऱ्या वर्षात शिकत आहे.

प्रथम वर्षात असतानाच वडीलांचे छत्र हरविले, अशा परिस्थितीमध्ये आर्थिक अडचणींचा भडिमार सहन करावा लागत होता. कारण घरात कमविते असे कोणी नव्हते. अशावेळी माझ्या शिक्षणाचा सर्व खर्च मी एसडी-सीड शिष्यवृत्तीच्या माध्यमातून पूर्ण केला. याव्यतिरिक्त मला मिळालेल्या बनेफिशिअरी कार्डद्वारे मला स्टेशनरी, पुस्तके खूप सवलतीच्या दरात मिळाली. माझ्यासारख्या आर्थिक परिस्थितीने कमकुवत परंतु होतकरू व गुणवंत विद्यार्थ्यांना या शिष्यवृत्तीमुळे इच्छित ध्येय साध्य करण्यासाठी फार मोलाची मदत मिळत आहे. म्हणून मी सदैव एसडी-सीडच्या ऋणात राहू इच्छिते.

गणेश दिलीप अहिरे, जळगाव – B.E. Civil (Third Year)

माझी आर्थिक परिस्थिती खूप हलाखीची आहे. माझी आई लोकांकडे धुणीभांडी करते तर वडील हातमजुरी करून घराचा उदरनिर्वाह चालवितात. घरात मीच मोठा, दोन लहान भावंडे तेही शिक्षण घेत आहेत. आमच्या सर्वांचा शिक्षणाचा खर्च पालकांना न पेलवणारा असाच होता.

मा. सुरेशदादांकडून होतकरू व गुणवंत विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जाते याची कल्पना होती, कारण त्यांच्याच महाराणा प्रताप शाळेत माझे दहावीपर्यंतचे शिक्षण झाले होते. मला शिष्यवृत्ती मिळाली आणि त्या माध्यमातून माझाच नाही तर माझ्या दोन्ही भावंडांचा देखील पुस्तके आणि वहांचा प्रश्न सुटला. मा. दादा जी मदत करित आहेत त्याबद्दल मी सदैव त्यांचा ऋणी राहील. तसेच ते राबवित असलेली एसडी-सीड योजना अत्यंत चांगली असून समाजातील होतकरू, हुशार विद्यार्थ्यांना ते एक आर्थिक आधार देत आहेत, त्यासाठी त्यांचे मनापासून आभार व्यक्त करतो.

देव दादांना नेहमी विद्यार्थ्यांची मदत करण्यासाठी सशक्त आणि दिर्घायुष्य देवो, अशी प्रार्थना करतो.

मनोज कैलास पाटील, पाचोरा – Science (SYJC)

पाचोरा येथील एक लहानशा खेडेगावातील मजुर काम करणारे माझे कुटुंब. मी लहान असतानाच पितृछत्र हरविले. आईही अशिक्षीत आणि त्यात अगदी कमी वयातच तिच्यावर असा कठीण प्रसंग ओढावला. पुढे शेतमजुरी करून तिने मला मोठे केले.

गावातील सभोवतालची परिस्थिती पाहता उच्च शिक्षणाबद्दल कोणालाही जास्त माहिती नव्हती आणि गावातील वातावरणही शिक्षणासाठी पोषक नव्हते. अशा परिस्थितीत दहावी पास झाल्यानंतर अकरावीसाठी एरंडोल येथे जाण्या-येण्याचा खर्च, कॉलेजची फी अशी आर्थिक अडचण समोर होती. त्याच काळात मला एसडी-सीड शिष्यवृत्ती प्राप्त झाली ज्यामुळे मी अकरावी सायन्सला प्रवेश घेतला. माझे पितृछत्र हरविले होते पण एसडी-सीडने मदत करून माझी पालकांची जबाबदारीसुद्धा पूर्ण केली आहे. मा. दादांना उदंड आयुष्य लाभो हीच ईश्वरचरणी प्रार्थना!

एसडी-सीड शिष्यवृत्ती २०१८ च्या विस्तृत माहितीसाठी पुढील पान पाहा.

प्रेरणास्थान: माजी मंत्री श्री. सुरेशदादा जैन

Suresh Dada Scheme for
Educational & Entrepreneurial Development
सुरेशदादा शैक्षणिक व उद्योजक विकास योजना

गातोश्री श्रीमती प्रेमबाई भिकमचंदजी जैन
उच्च शिक्षण शिष्यवृत्ती योजना

आमचे ध्येय: गुणवंत विद्यार्थ्यांमध्ये शैक्षणिक व उद्योजकीय कौशल्ये विकसित करून त्यांना जागतिक स्तरावर सक्षम बनविणे.

एसडी-सीड उच्चशिक्षण शिष्यवृत्ती - २०१८

ऑनलाईन अर्ज दि. १५ ऑगस्ट ते ३० सप्टेंबर २०१८ पर्यंत www.sdseed.in वर उपलब्ध आहे.

सर्वात्मका शिवसुंदरा, स्वीकार या अभिवादाना | तिमीरातूनी तेजाकडे, प्रभु आमच्या ने जीवना | |

१२,५००+	३,०००	२८,०००+	१,५००+	१२८
विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीरूपी आर्थिक मदत	विद्यार्थ्यांचे उच्चशिक्षण यशस्वीरित्या पूर्ण	विद्यार्थ्यांना उपयुक्त विषयांवर प्रशिक्षण	युवतींना प्रमाणपत्रासह सशक्तीकरण प्रशिक्षण	शैक्षणिक संबंधित संस्थांसोबत सहकार्य करार

शिष्यवृत्ती व्यतिरिक्त इतर विविध सहायता योजना

- बँक व अन्य वित्तीय संस्थांकडून शैक्षणिक कर्ज
- अन्य शहरांमधील निवास व्यवस्थेबद्दल माहिती
- ग्रंथालयांच्या सदस्यत्वामध्ये व
- क्लासेस फीमध्ये सवलत
- पुस्तके व इतर शैक्षणिक साहित्य खरेदीमध्ये सवलत
- तज्ञ समुपदेशांकडून करिअर मार्गदर्शन

शिष्यवृत्तीची पात्रता

- गतवर्षी २०१७ चे एसडी-सीड शिष्यवृत्ती लाभार्थी
- जळगाव जिल्ह्यातील विद्यार्थी
- दहावी इयत्ता: ग्रामीण विद्यार्थी ८५%, शहरी विद्यार्थी ९०%
- बारावी इयत्ता: ग्रामीण विद्यार्थी ७०%, शहरी विद्यार्थी ७५%
- विद्यार्थ्यांला एमएच-सीईटी/समकक्ष परीक्षेत > १२० गुण
- कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा रु. १,५०,०००/-

महत्त्वाच्या सूचना

- अर्ज ऑनलाईन पद्धतीने भरून पोचपावतीची प्रिंट आवश्यक कागदपत्रे जोडून दि. ३० सप्टेंबर २०१८ पर्यंत एसडी-सीड कार्यालयात पाठविणे.
- लक्षणीय प्रगती केलेल्या लाभार्थ्यांना शिष्यवृत्तीत वाढ
- अनाथ तसेच शारीरिक अपंगत्व असलेल्या विद्यार्थ्यांचा सहानुभूतीपूर्वक विचार सर्वकष निकषानुसार सन २०१८ मध्ये उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांची निवड केली जाईल.
- २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षातील यशस्वी गरजू विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीकरिता प्रथमच अर्ज करण्याच्या संदर्भात दि. १५ सप्टेंबर २०१८ रोजी एसडी-सीडच्या वेबसाईटवर (www.sdseed.in) सूचना देण्यात येईल.
- विद्यार्थ्यांना एसडी-सीड व्यतिरिक्त इतर विविध शिष्यवृत्ती योजनांचा लाभ मिळावा, यासाठी एसडी-सीडच्या वेबसाईटवर **ज्ञानकोष** या विभागात सविस्तर माहिती उपलब्ध आहे.

एसडी-सीड मुख्य कार्यालय: ७, शिवाजी नगर, जळगाव. हेल्पलाईन क्रमांक: ०२५७-२२३५२५४ | www.sdseed.in |

दि पूर्व खानदेश हिंदी शिक्षण संस्थेच्या सौजन्याने

एसडी-सीड अभ्यासिका

सर्व स्पर्धा परिक्षेच्या अभ्यासाकरिता अनुकूल वातावरण

सौ. रत्ना जैन प्राथमिक विद्यालय, प्रताप नगर, रिंग रोड, जळगाव ४२५ ००१

दहावी किंवा त्यापुढे शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासिका

दि. १ सप्टेंबर २०१८ पासून सुरू

अभ्यासिकेच्या सुविधा

- सुरक्षा रक्षक
- सीसीटीव्ही कॅमेरा
- मुलींकरिता स्वतंत्र बसण्याची व्यवस्था
- लायब्ररी
- मुला-मुलींसाठी स्वतंत्र टॉयलेट
- इन्व्हर्टरद्वारे संपूर्ण वेळ लाईटची व्यवस्था
- निःशुल्क पार्कींग
- एक्वा गार्ड पाणी

प्रवेश घेण्यासाठी संपर्क

एसडी-सीड कार्यालय, ७ शिवाजी नगर, जळगांव ४२५ ००१

फोन: ०२५७-२२३४२५८, मोबाईल: ७५०७७७८५९२, ई-मेल: pravin.sonawane@sdseed.in

Head Office:

7, Shivaji Nagar, Jalgaon - 425 001, Maharashtra, India | Tel: (0257) 2235254 | Fax: (0257) 2234258 | Website: www.sdseed.in